

ČLANCI I RASPRAVE

Ivica Zvonar

PISMA IVANA KOSTREŃČIĆA UPUĆENA FRANJI RAČKOME U ARHIVU HRVATSKE AKADEMIJE ZNANOSTI I UMJETNOSTI

Dr. sc. Ivica Zvonar
Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti
Odsjek za povijesne znanosti
Strossmayerov trg 2, HR – 10000 Zagreb
zvonar@hazu.hr

UDK 821.163.42-6:930.253
Izvorni znanstveni članak
Primljeno: 3. 6. 2016.
Prihvaćeno: 12. 10. 2016.
DOI: <http://doi.org/10.21857/9e311h43qm>

Autor ukratko analizira 52 pisma koja se čuvaju u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu u ostavštini Franje Račkoga, prvoga predsjednika Akademije. Pisma je Ivan Kostrenčić u razdoblju 1866. – 1892. godine u raznim prigodama uputio Franji Račkome. Ta korespondencija u prvome je redu izvor za uvid u znanstveno, kulturno i političko djelovanje Kostrenčića i Račkoga u drugoj polovini šezdesetih i prvoj polovini sedamdesetih godina 19. stoljeća.

KLjučne riječi: *Ivan Kostrenčić; Franjo Rački; korespondencija; 19. stoljeće; kulturna povijest; politička povijest.*

UVOD

Ivan Kostrenčić¹ i Franjo Rački² vrlo su istaknute i zaslužne osobe hrvatskoga znanstvenog, kulturnog i političkog života 19. stoljeća. Bili su sunarodnjaci, kolege

¹ Ivan Kostrenčić, hrv. sveučilišni knjižničar (1844. – 1924.). Školovanje je započeo u rodnoj Crikvenici, a gimnaziju je pohađao u Rijeci i Senju. Bogosloviju je završio u Budimpešti (1866.), a povijest i slavistiku u Beču (1868.). Njegova knjižničarska služba počela je 1868., kad je bio primljen u Dvorsku knjižnicu Habsburške Monarhije u Beču na dvomjesečni probni rok kao „Hilfsarbeiter der kk. Hofbibliothek...“ Kasnije je dobio stalno namještenje kao ‘amanuensis’ (pomoćno znanstveno osoblje), a tijekom rada u Beču napredovao je do prvog amanuensisa u Dvorskoj knjižnici. U svojem ‘bečkom razdoblju’ Kostrenčić je u knjižničarskoj službi proveo nešto više od sedam godina. Uz to je bio docent za hrvatski jezik na „kk. Grenz-Verwaltungs-Curse“(1869. – 1871.) i učitelj hrvatskog jezika na Terezijanskoj akademiji u Beču (1869. – 1875.), a bavio se još prevodjenjem i književnim radom. Njegovim dolaskom u Zagreb 1875. godine i utemeljenjem Kraljevske sveučilišne knjižnice Hrvatska se aktivnije uključuje u opće razvojne pravce modernog knjižničarstva. Zaslužan je za gradnju nove zgrade Nacionalne i sveučilišne knjižnice (danas je to zgrada Hrvatskog državnog arhiva) na

i suradnici. U Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu u ostavštini Franje Račkoga čuvaju se čak 52 pisma koja je Kostrenčić u razdoblju 1866. – 1892. godine uputio Račkome.³ Najviše pisama obuhvaća period od druge polovine šezdesetih do sredine sedamdesetih godina 19. stoljeća, a u velikom broju slučajeva Kostrenčić ih je poslao iz Beča. U kontekstu korespondencije Kostrenčić – Rački treba reći da se u Akademijinu Arhivu u ostavštini Ivana Kostrenčića nalazi i 15 pisama koja je Rački u raznim prigodama u razdoblju od listopada 1868. do srpnja 1875. iz Zagreba uputio Kostrenčiću u Beč.⁴

Marulićevu trgu u Zagrebu. Dolaskom u Zagreb Kostrenčić se aktivno uključio u kulturni život Hrvatske te je 1877. godine postao tajnik i blagajnik Matice hrvatske, a radio je u Matici i kao cenzor. Nakon umirovljenja 1911. Kostrenčić se preselio u Crikvenicu, gdje je i umro 9. ožujka 1924. O Kostrenčiću usp. Dora SEČIĆ, *Ivan Kostrenčić: prvi hrvatski sveučilišni bibliotekar = der erste Kroatischer Universitätsbibliothekar = first Croatian university librarian*, Lokve, 2000., te Ista, *Kraljevska sveučilišna knjižnica u Zagrebu: razvoj i djelovanje srednjoeuropske knjižnice od 1874. do 1918.*, Lokve, Benja, 2007. Također, o raznim aspektima Kostrenčićeva života i rada usp. Ivica ZVONAR, „Prilog poznavanju njemačkog knjižničarstva i doprinos Ivana Kostrenčića razvoju hrvatskog knjižničarstva u 19. i početkom 20. stoljeća“, *Časopis za suvremenu povijest*, 33/2001., br. 3, str. 747-778.; Ista, „Nastojanja Ivana Kostrenčića oko poboljšanja statusa knjižničara u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu krajem 19. i početkom 20. stoljeća“, *Zbornik Odsjeka za povijesne znanosti Zavoda za društvene i povijesne znanosti HAZU* (dalje: *Zbornik OPZ ZDPZ HAZU*), 20/2002., str. 269-286; Ista, „Pet pisama Ivana Kostrenčića Franji pl. Markoviću“, *Zbornik OPZ ZDPZ HAZU*, 21/2003., str. 267-275; Ista, „Pregled literature o Ivanu Kostrenčiću“, *Rijeka*, 9/2004., br. 1, str. 47-54; Ista, „Dnevnički zapisi Ivana Kostrenčića o reviziji Hrvatsko-ugarske nagodbe (1871.-1782.) iz Arhiva Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti“, *Zbornik OPZ ZDPZ HAZU*, 23/2005., str. 259-271; Ista, „Prilog poznavanju života i rada Ivana Kostrenčića u Beču: 1868.-1875.“, *Zbornik OPZ ZDPZ HAZU*, 24/2006., str. 187-198; Ista, „Rukopisna ostavština Ivana Kostrenčića u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti = The Ivan Kostrenčić Papers in the Archives of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Zagreb“, 400. obljetnica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu [Elektronička građa]: zbornik radova sa znanstveno-stručnog skupa, Zagreb, 9. - 11. svibnja 2007. = 400th anniversary of the National and University Library in Zagreb: proceedings of the scientific conference, Zagreb, 9th - 11th May 2007, Zagreb, 2007., str. 51-65; Ista, „Pisma Franje Račkoga upućena Ivanu Kostrenčiću u razdoblju od 1868. do 1875.“, *Zbornik OPZ ZDPZ HAZU*, 25/2007., str. 203-224.; Ista, „Korespondencija između Ivana Kostrenčića i Metela Ožegovića u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu“, *Cris: časopis Povijesnog društva Križevci*, 14/2012., br. 1, str. 107-117.

² Franjo Rački, hrv. povjesničar i političar (1826. – 1894.). Školovanje je započeo u rodnim Fužinama u Gorskom kotaru, te ga potom nastavio u Rijeci, Varaždinu, Senju i Beču, gdje je doktorirao teologiju 1855. godine. Za svećenika je zaređen 1852. u Senju. Radio je kao profesor sjemeništa u Senju, a tih nekoliko godina (1863. – 1867.) kao zemaljski školski nadzornik za Hrvatsku. Istaknuo se kao povjesničar – objavljivao je izvore, pisao rasprave i kritičke osvrtne. Zajedno s Vatroslavom Jagićem i Josipom Torbarom pokrenuo je prvi hrvatski znanstveni časopis *Književnik*. Bio je prvi predsjednik Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti (1866. – 1886.), koju je osnovao mecena i biskup Josip Juraj Strossmayer, te je uredio više svezaka Akademijinih *Starina*. S biskupom Strossmayerom suosnivač je Narodne stranke (1860.), a s Matijom Mrazovićem Neodvisne narodne stranke (1880). O raznim aspektima djelovanja F. Račkoga vidi zbornik kojim je obilježena 150. godina njegova rođenja. Usp. *Zbornik Zavoda za povijesne znanosti Istraživačkog centra Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti*, 9/1979. Također, o životu i djelu F. Račkoga usp. Mirjana GROSS, *Vijek i djelovanje Franje Račkoga*, Zagreb, 2004.

³ Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, fond: Ostavština Franje Račkog, Pisma Ivana Kostrenčića upućena Franji Račkome, sign.: XII, A 317/ 1-52. (dalje: AHAZU, Kostrenčić - Rački).

⁴ U vezi s tom korespondencijom usp. I. ZVONAR, „Pisma Franje Račkoga upućena Ivanu Kostrenčiću u razdoblju od 1868. do 1875.“, *Zbornik OPZ ZDPZ HAZU*, 25/2007., str. 203-224.

KORESPONDENCIJA KOSTRENČIĆ – RAČKI

Opće napomene

Pisma koja je Ivan Kostrenčić uputio Franji Račkome pružaju prilog boljem poznavanju znanstvenog, kulturnog i političkog djelovanja te dvojice hrvatskih intelektualaca u bremenitom, ali dinamičnom razdoblju povijesti hrvatskog naroda u Habsburškoj Monarhiji. Osim toga, ta korespondencija donosi i neke sitnice iz privatne sfere njihovih života. Jedno je pismo iz 1892., dva su iz 1868., po tri su pisma iz 1866., 1867., 1869. i 1873., po pet ih je iz 1870., 1872. i 1875., osam ih je bez godine, a četrnaest pisama datira iz 1871. godine. Iz Beča su poslana četrdeset i dva pisma, sedam pisama ne sadrži mjesto nastanka, a po jedno pismo poslano je iz Pešte, Crikvenice i Zagreba. Rukopis pisama relativno je čitljiv, a pisma su opsegom različita – od nekoliko rečenica napisanih na pola stranice pa do čak sedam stranica teksta. S obzirom na opseg pisama treba upozoriti na činjenicu da u pojedinim pismima (br. 30, 41, 44 i 46) nedostaje dio teksta, a jedno pismo (br. 34) sadrži dvije stranice u formi pisma te sedam i pol stranica koje su prilog uz pismo. U svezi s formatom stranica treba reći da se u dobrom dijelu pisama obično radi o listu veličine otprilike današnjeg A4 (21 x 29,7 cm), koji je potom bio presavijen, pa bi tako tvorilo četiri stranice. No, glede formata bilo je i onih nešto manjih (npr. 9,4 x 14,9 cm) te onih većih dimenzija (npr. oko 46 x 29 cm). U dijelu pisama, kako ćemo upozoriti na odgovarajućim mjestima u daljnjem tekstu, nije uvijek jasno što je točno predmet korespondencije. Kostrenčić vrlo često svoja pisma Račkome završava kao „pokorni sluga“, „na službu pripravnici“ i tome slično.

Glavne teme korespondencije: kratki osvrt

a) Privatno i profesionalno djelovanje

Nakon završetka bogoslovije u Budimpešti 1866. godine, Ivan Kostrenčić nije postao svećenik. Da bi mogao živjeti, trebao mu je posao, pa se zato obratio Franji Račkome, koji je podupro njegovu molbu na „mjesto nam. učitelja“.⁵ Budući da, unatoč raznim pokušajima i preporukama, kako Račkoga tako i drugih prijatelja, nigdje nije mogao dobiti posao učitelja, početkom listopada 1866. stigao je u Beč, kako sam piše, „da ovdje nastupim nauke povjestne i filozofičke i da se pripravim za učiteljski izpit“.⁶ Stigao je tek s „malom kućnom podporom“, pa mu je bila potrebna nekakva stipendija.⁷ U to je vrijeme njegov prijatelj, kasniji istaknuti hrvatski filozof i intelektualac, Franjo Marković položio učiteljski ispit i potom bio upućen na službu

⁵ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 2. Pismo koje je I. Kostrenčić 15. X. 1866. (Crikvenica) uputio F. Račkome. Iz pisma nije jasno gdje je Kostrenčić tražio zaposlenje kao učitelj.

⁶ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 3. Pismo koje je I. Kostrenčić 7. XII. 1866. (Beč) uputio F. Račkome.

⁷ Isto.

u Osijek. Stoga je Kostrenčić zamolio Račkoga da mu pomogne da sada on dobije tu stipendiju ili bar nekakvu drugu pomoć. Zna da je Rački zauzet „saborskim poslovima“, pa mu se ispričava što ga ometa, ali ga ujedno moli da mu po Šuleku poruči može li zatražiti stipendiju i što treba uz molbu priložiti.⁸ Glede mogućnosti rada u Austrijskom institutu za povijesna istraživanja u Beču (*Institut für österreichische Geschichtsforschung*), o čemu je Kostrenčić preko Tadije Smičiklasa pisao Matiji Mesiću, Kostrenčić smatra da „neće biti za nas Hrvate ništa“.⁹ Na čelu Instituta tada je bio Nijemac prof. Albert Jäger, koji je Kostrenčiću indirektno rekao da njega i Smičiklasa neće primiti. Naime, u Institutu je radio samo jedan Slaven, a svi ostali bili su Nijemci. U to vrijeme Kostrenčić i Smičiklas slušaju predavanja iz pomoćnih povijesnih znanosti i pohađaju seminare, a nagodinu planiraju pohađati predavanja kao privatni slušatelji.¹⁰ Nakon što završi s ispitom Kostrenčić se planirao, kako je pisao Račkome, baviti „staretinarstvom“, pa o tome namjerava i „malu knjižicu sastaviti“, ali napominje da nema sredstava da nabavi potrebnu literaturu i nekoga tko bi ga savjetovao kako raditi.¹¹ Također, namjeravao se baviti i numizmatikom, pa se već upoznao s prof. Rudolfom Eitelbergerom von Edelbergom, koji je u to vrijeme bio istaknuti stručnjak europskoga glasa. On i Tadija Smičiklas bili su, izvještava Račkoga, podnijeli molbu Ministarstvu rata u Beču kako bi u arhivu istraživali pitanje „turskih ratovah“ nastojeći tako rasvijetliti taj dio naše povijesti s obzirom na važnost i ulogu Vojne krajine.¹²

U proljeće 1867. Kostrenčić je ponovno zamolio Račkoga da posreduje kod Matije Mesića i Janka Jurkovića, koji su obnašali odgovorne dužnosti vezane za školstvo u Vladi i Monarhiji, jer je poslao molbu Namjesničkom vijeću za dobivanje stipendije. Naime, boji se da, ako ubrzo ne dobije stipendiju, neće moći preživjeti u Beču.¹³

⁸ Isto.

⁹ Isto.

¹⁰ Isto.

¹¹ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 4. Pismo koje je I. Kostrenčić 5. II. 1867. (Beč) uputio F. Račkome.

¹² Isto.

¹³ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 6. Pismo koje je I. Kostrenčić 11. IV. 1867. (Beč) uputio F. Račkome. Matija Mesić (1826. – 1878.) rođen je u Brodu na Savi. Školovao se u rodnom gradu te u Požegi, Zagrebu, Beču i Pragu. Za svećenika je zaređen 1849. Djelovao je kao kapelan u Brckovljanima kraj Božjakovine te kao suplent i kasnije profesor povijesti i zemljopisa u gimnaziji u Zagrebu. Od 1859. bio je redoviti profesor austrijske povijesti i crkvenog prava na zagrebačkoj Pravoslavnoj akademiji. Aktivno je djelovao u Matici hrvatskoj, kojoj je bio i predsjednikom (1872. – 1874.). Također, sudjelovao je u radu Hrvatskog sabora 1861., a bio je i član različitih odbora za pitanja razvoja i reforme školstva. Godine 1867. postao je član JAZU, a 1871. izabran je za ravnatelja Pravoslavne akademije. Prvim rektorom Zagrebačkog sveučilišta imenovan je 4. listopada 1874. Usp. Mica Orban, *Biografija i bibliografija Matije Mesića*, u: *Matija Mesić – prvi rektor Sveučilišta u Zagrebu: zbornik radova sa znanstvenog skupa o Matiji Mesiću u povodu 170. obljetnice njegova rođenja 1826.-1996.*, Zagreb; Slavonski Brod, 1997., str. 7-24. Opširniji prikaz raznih aspekata Mesićeva života i djelovanja nalazi se u zborniku radova u povodu 170. obljetnice njegova rođenja. Za osnovnu informaciju o J. Jurkoviću usp. Na.[Nevenka] V.[VIDEK], „Jurković, Janko“, *Hrvatski biografski leksikon* (dalje: HBL), sv. 6., Zagreb, 2005., str. 650-651.

Ujesen 1868. godine Kostrenčić je od Račkoga zatražio pomoć oko zaposlenja na mjestu knjižničara u Dvorskoj knjižnici u Beču, jer je trebao posao od kojeg će moći živjeti. U tom je smislu u pismu Račkome naglasio: „Ponajprije moram Vam iskreno javiti, da sam pripravan na svaki trud, što se naše knjige tiče; - a to je bila i moja svrha, kad moljah o mjesto u carskoj biblioteci. Ja mišljah, da bi mogao koristiti našoj knjizi, a zato i nakanih ostati u Beču, ako bi mi i milije bilo doći kući, jer zlo kod kuće, a još gore ovdje, gdje te svatko, a osobito u ovom našem dvorskom zavodu, popreko gleda. U tu svrhu ja nakanih ostati ovdje u Beču do božje volje, a to je s njeke strane i uzrok, da svećeničkoga stališa se odrekoh, jer mišljah tako slobodniji biti u svom radu. Još jednom Vam ponavljam da što mogu, da ću naviek drage volje uraditi za boljak našega kukavnoga i ugnjetenoga naroda, a zato budi mi dozvoljeno Vam očitovati, da se na mene, ako Vam i komu drugomu bude odavle što od potrebe, otvoreno obratite, a vjerujte mi, da ću po mogućnosti sve služno, po mojih još slabih silah, obaviti. Ja izgleda ovdje u Beču nemam nikakva, jer mi zagovornika nemamo, a i med 70 molbenicah, koje su bile za mjesto, koje ja polučih, predane, nebi bila moja uslišana, da nije bilo zagovornika bisk. Haynalda kroz gosp. Soića, a da istinu kažem i preporuke vruće sa strane kancelarije od preuzv. g. Kuševića knezu Hohenlohu.“¹⁴

Povremeno je Kostrenčić molio Račkoga da mu u Zagrebu pribavi i pošalje u Beč neke knjige. Tako ga je koncem 1870. godine zamolio da mu iz Akademije ili neke druge knjižnice pošalje „tiskanu ‘Sirenu mora adrijanskog’ od Petra Zrinjia“ i „Putni tovaruš’ od Katice Frangepanke“, jer ta djela u Dvorskoj knjižnici u Beču nemaju, a rado bi ih kupili.¹⁵ Također, opetovano ga je zamolio da mu pošalje „Petrovu Zrinjadu i Tovaruaša“ te „drugu knjigu pisacah izdanu od Jagića“.¹⁶ U drugoj pak prigodi

¹⁴ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 7. Pismo koje je I. Kostrenčić 31. X. 1868. (Beč) uputio F. Račkome. Treba kratko reći da je *Lajos Haynald* (1816. – 1891.) bio mađarski rimokatolički biskup i kasnije kardinal. Također, radi se ovdje vjerojatno o Aurelu I. Kuševiću, koji je bio politički vrlo aktivan kao pristaša unionista i saborski zastupnik u Hrvatskom, odnosno zajedničkom Hrvatsko-ugarskom saboru. Venceslav Soić (1814. – 1891.) bio je svećenik, doktor filozofije i teologije, bakarski partij i župnik, političar i dobrotvor. Znamenit je posebice kao biskup Senjsko-modruške ili krbavske biskupije. Bio je pristaša politike Narodne stranke, a surađivao je i u listu *Pozor*. Usp. „Soić, Venceslav“, *Hrvatski leksikon* (dalje: HL), sv. 2., Zagreb, 1997., str. 448. Također, usp. i Maja POLIĆ, „Bakranin dr. Vjenceslav Šoić, biskup Senjsko-modruške biskupije“, *Bakarski zbornik* 11/2007., str. 71-78, te Petar STRČIĆ – Maja POLIĆ, „Franjo Rački i Josip Juraj Strossmayer o senjskome biskupu Vjenceslavu Šoiću i kanoniku/znanstveniku Ivanu Črnčiću“, *Radovi Zavoda za znanstveni rad Varaždin*, 19/2008., str. 131-149. Nisam uspio utvrditi tko je knez Hohenloh.

¹⁵ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 15. Pismo koje je I. Kostrenčić 22. XI. [1870?]. (Beč) uputio F. Račkome. Radi se o djelima *Adrijanskog mora sirena* Petra Zrinskog i *Putni tovaruš* Katarine Zrinski.

¹⁶ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 16. Pismo koje je I. Kostrenčić 13. XII. 1870. (Beč) uputio F. Račkome. Početkom 1871. Kostrenčić je u pismu Račkome potvrdio da je primio tražene knjige. Usp. AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 17. Pismo koje je I. Kostrenčić 9. I. [1871.]. (Beč) uputio F. Račkome. Radi se o djelu *Pjesme Šiška Menčetića Vlahovića i Gjore Držića*, koje je priredio V. Jagić, a objavila ih je Akademija 1870. kao drugu knjigu u svojoj seriji Stari pisci hrvatski.

traži ga jednu publikaciju o manastiru u Kranjskoj 'Sittich'¹⁷, kao i neke druge knjige i rukopise koje su bile potrebne njihovim zajedničkim poznanicima.¹⁸

U pismu od 18. svibnja 1875. Kostrenčić javlja Račkome da je po nagovoru prijatelja poslao svoju molbu za mjesto knjižničara u Kraljevskoj sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu, a postavio je pri tome i neke uvjete. U početku bi se zadovoljio ako bi se njegovi uvjeti „samo provisorno izpunili“, ali bi tražio da mu se obeća da će se pitanje položaja knjižničara u Zagrebu prvom prilikom trajno urediti.¹⁹ Među ostalim, tom prigodom piše: „Kako rad bih došao med Vas, to Vam nemogu izreći, a ufam, da nebi bio ni poslednji radnik med Vami, jer bez hvale, radit mi se hoće, - al moram tražiti njeku stalnu i priličnu eksistenciju.“²⁰ U tom se smislu Kostrenčić preporučuje Račkome te napominje (da ako on može) „što uraditi u prilog, bit ću Vam haran“.²¹ U svezi s nastojanjem oko dobivanja mjesta knjižničara u Zagrebu, Kostrenčić je u kratkom vremenu poslao Račkome još jedno pismo i punomoć. Tako 10. lipnja piše Račkome glede mjesta knjižničara u Zagrebu, i svojih uvjeta oko toga, te mu se ispričava što ga uznemirava svojom molbom. U tom kontekstu ima veliko povjerenje u Račkoga i Mesića, a i neki drugi prijatelji zauzeli su se za njega kod Vlade. „U čitavoj ovoj stvari ja se oslanjam sasvim na vas i zadovoljan sam svim, što Vi i prof. Mesić u toj stvari uradite i zaključite.“²² Kostrenčić u tom pismu napominje da bi se rado vratio u domovinu, jer ga srce vuče, premda „pamet ima mnogo protivnih razlogah“.²³ Istoga dana kad je poslao pismo Kostrenčić je poslao Račkome i Mesiću punomoć kojom ih je pismeno opunomoćio „da sve shodno poduzmete u stvari mojega imenovanja za kr. sveučilišnoga bibliotekara u Zagrebu i izričem, da sam svime zadovoljan, što Vi u tom poslu poduzmete“.²⁴ I

¹⁷ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 17. Pismo koje je I. Kostrenčić 9. I. [1871.]. (Beč) uputio F. Račkome.

¹⁸ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 33. Pismo koje je I. Kostrenčić 12. III. 1872. (Beč) uputio F. Račkome. Također, usp. i AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 38. Pismo koje je I. Kostrenčić 3. V. (1873.?) (Beč) uputio F. Račkome. Ovdje je riječ i o nekom svežnju spisa koje je Rački preko Kostrenčića poslao F. Miklošiču.

¹⁹ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 47. Pismo koje je I. Kostrenčić 18. V. 1875. (Beč) uputio F. Račkome.

²⁰ *Isto.*

²¹ *Isto.*

²² AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 48. Pismo koje je I. Kostrenčić 10. VI. 1875. (Beč) uputio F. Račkome. Radilo se ponajprije o materijalnoj sigurnosti, neovisnosti u radu, pravu na izbor i izobrazbu stručnih suradnika, nastojanju da se status knjižničara u Zagrebu izjednači sa statusom sveučilišnih knjižničara u Monarhiji, odnosno da knjižničar bude razvrstan u VI. platni razred kao i redovni sveučilišni profesori. O Kostrenčićevim uvjetima detaljnije usp. I. ZVONAR; „Nastojanja Ivana Kostrenčića oko poboljšanja statusa knjižničara u Sveučilišnoj knjižnici u Zagrebu krajem 19. i početkom 20. stoljeća“, *Zbornik OPZ ZDPZ HAZU*, 20/2002., str. 269-286.

²³ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 48. Pismo koje je I. Kostrenčić 10. VI. 1875. (Beč) uputio F. Račkome.

²⁴ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 49. Pismo / punomoć koje je I. Kostrenčić 10. VI. 1875. (Beč) uputio F. Račkome.

u jednom kasnijem pismu, 21. lipnja 1875., Kostrenčić zahvaljuje Račkome „o trud rad bibliotekarstva“, i mirno čeka rezultat.²⁵

Kostrenčić je banskim dekretom od 20. srpnja 1875. bio imenovan ravnateljem Kraljevske sveučilišne knjižnice na Sveučilištu Franje Josipa I. u Zagrebu. Povratkom u domovinu aktivno se uključio i u kulturni život Banske Hrvatske. Tako je 1877. godine postao tajnik i blagajnik Matice hrvatske, a bavio se i cenzorskim poslom.²⁶ U Matici je vrijedno radio dva i pol desetljeća. Kontakte i suradnju koje je s Račkim održavao iz Beča nastavio je njegovati i nakon dolaska u Zagreb.²⁷

Ukazali smo na neke situacije iz kojih je vidljivo kako je Rački pomogao Kostrenčiću. No treba reći i da je Kostrenčić u raznim prigodama pomagao Račkome – slao mu je knjige iz Beča, prenosio mu je poruke sunarodnjaka²⁸, provjeravao cijene okvira za slike te posredovao oko raznih stvari²⁹. Također, ako je bio u prilici, pomagao je i drugima.³⁰ Kako je vidljivo iz korespondencije, što ćemo kasnije u tekstu poseb-

²⁵ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 50. Pismo koje je I. Kostrenčić 21. VI. 1875. (Beč) uputio F. Račkome. O Kostrenčićevim nastojanjima da se zaposli kao sveučilišni knjižničar u Zagrebu usp. I. ZVONAR, „Prilog poznavanju života i rada Ivana Kostrenčića u Beču: 1868.-1875.“, *Zbornik OPZ ZDPZ HAZU*, 24/2006., str. 193-195., te Isti, „Pisma Franje Račkoga upućena Ivanu Kostrenčiću u razdoblju od 1868. do 1875.“, *Zbornik OPZ ZDPZ HAZU*, 25/2007., str. 219-220.

²⁶ O tome usp. „Rukopisna ostavština Ivana Kostrenčića u Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti = The Ivan Kostrenčić Papers in the Archives of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Zagreb“, 400. *obljetnica Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu [Elektronička grada]: zbornik radova sa znanstveno-stručnog skupa, Zagreb, 9. - 11. svibnja 2007. = 400th anniversary of the National and University Library in Zagreb: proceedings of the scientific conference, Zagreb, 9th - 11th May 2007*, Zagreb, 2007., str. 51-65. Kostrenčić je ‘knjižničarski zanat’ naučio u Dvorskoj knjižnici u Beču, pa je tijekom svojeg trideset i petogodišnjeg rada u Zagrebu nastojao primijeniti sva ona znanja i sustav rada koji je tamo naučio (npr. pri izradi kataloga, u isticanju uloge i digniteta knjižnice i knjižničara u društvu, kadrovskoj politici, osiguranju međuknjižnične posudbe iz srednjoeuropskih knjižnica, pokretanju dostave školskih, crkvenih i drugih izvješća, izradi odgovarajućih pravila za rad knjižničara i ustroj knjižničnog poslovanja i dr.). U vrijeme njegova upravljanja Kraljevska sveučilišna knjižnica u Zagrebu počela je, po uzoru na njemačke znanstvene knjižnice, razvijati dvojnju funkciju (nacionalnu i sveučilišnu) svojega poslovanja. Kostrenčić je nastojao izgrađivati fond u svrhu potpore znanstvenom istraživanju i odvijanju sveučilišne nastave, a bio je uključen i u izradu planova za izgradnju nove zgrade knjižnice na Marulićevu trgu u Zagrebu.

²⁷ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 52. Pismo koje je I. Kostrenčić 11. XII. 1892. (Zagreb) uputio F. Račkome.

²⁸ Npr. usp. AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 8. Pismo koje je I. Kostrenčić 5. XII. 1868. (Beč) uputio F. Račkome.; AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 11. Pismo koje je I. Kostrenčić 21. VI. 1869. (Beč) uputio F. Račkome.; AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 12. Pismo koje je I. Kostrenčić 15. IV. 1870. (Beč) uputio F. Račkome.; AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 21. Pismo koje je I. Kostrenčić 15. II. 1871. (Beč) uputio F. Račkome.; AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 39. Pismo koje je I. Kostrenčić 5. V. 1873. (Beč) uputio F. Račkome.

²⁹ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 40. Pismo koje je I. Kostrenčić 18. IX. 1873. (Beč) uputio F. Račkome. Primjerice prof. Sickel je posjetio Kostrenčića i pričao mu što je pisao Račkome glede neke svoje molbe, pa se nada da će se Rački s time složiti. Treba ovdje reći da iz samoga pisma nije baš posve jasno o čemu se radi.

³⁰ Tako je M. Mesiću nabavio fotografije koje je tražio. Usp. AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 12. Pismo koje je I. Kostrenčić 15. IV. 1870. (Beč) uputio F. Račkome.

no obraditi, Kostrenčić je za potrebe Račkoga obavljao istraživanja glede pojedinih tema i osoba iz hrvatske povijesti.

b) Kontakti sa sunarodnjacima

Ivan Kostrenčić u Beču je održavao kontakte sa sunarodnjacima – Baltazarom Bogišićem³¹, Tadijom Smičiklasom³², Ivanom Danilom³³, Petrom Preradovićem³⁴, Metelom Ožegovićem³⁵, Josipom Miškatovićem³⁶, Francom Miklošičem³⁷ i drugima. Bio je, kako je već spomenuto, uvijek spreman pomoći svojim zemljacima, kako u Beču tako i u do-

³¹ Baltazar Bogišić, hrv. pravnik, povjesničar prava, knjižničar i etnolog (1834. – 1908.). Tijekom 60-ih godina 19. stoljeća djelovao je kao knjižničar pri slavenskom odjelu bečke Dvorske knjižnice. Detaljnije o njemu usp. M.[Miljenko] For.[FORETIĆ] i Br.[branko] To.[TOMEČAK], "Bogišić, Baltazar", *Hrvatski biografski leksikon*, sv. 2, Zagreb, 1989., str. 77-80.

³² Tadija Smičiklas, hrv. povjesničar (1843. – 1914.). Bio je predsjednik Matice hrvatske (1889. – 1901.), profesor i dekan Filozofskog fakulteta u Zagrebu, rektor Zagrebačkog sveučilišta (1888./1889.), redoviti član JAZU te zastupnik u Hrvatskom saboru. Za kratku informaciju o Smičiklasu usp. „Smičiklas, Tadija“, *Hrvatska enciklopedija* (dalje: HE), sv. 10., Zagreb, 2006., str. 58. Također, usp. i više radova posvećenih Smičiklasovu životu i radu u *Zbornik OPZ ZDPZ HAZU*, 18/2002.

³³ Ivan Danilo, hrv. političar i filolog (1820. – 1895.). Član Narodne stranke i njezin zastupnik u Dalmatinske saboru 1864. – 1867., a od 1870. poslanik u Carevinskom vijeću u Beču. Vodio je polemike s autonomaškim glasilom *La Voce dalmatica*. Zalagao se za sjedinjenje Dalmacije s Hrvatskom. O I. Danilu usp. Lovorka ČORALIĆ, „Danilo, Ivan“, HBL, sv. 3, Zagreb, 1993., str. 219-221.

³⁴ Petar Preradović (1818. – 1872.), hrv. pjesnik i general. O njegovu djelovanju usp. „Preradović, Petar“, HE, sv. 8., Zagreb, 2006., str. 761-762.

³⁵ Metel Ožegović (1814. – 1890.). Bio je jedan od istaknutih hrvatskih političara i javnih djelatnika u 19. stoljeću. Osnovao je 1838. u Varaždinu narodnu čitaonicu. Djelovao je kao zastupnik Hrvatskog sabora na zajedničkom Hrvatsko-ugarskom saboru (1843. – 1844. i 1847. – 1848.), tajnik Ugarske dvorske kancelarije (1845.) i savjetnik pri Ugarskom namjesničkom vijeću (1847.), savjetnik Ministarstva unutarnjih poslova u Beču (1848.), a 1851. postaje vijećnik Vrhovnoga kasacijskog suda, tajni savjetnik i član Državnog savjeta. Godine 1858. od strica Mirka nasljeđuje barunsku titulu. U hrvatskoj kulturnoj povijesti ostao je zabilježen kao osnivač i podupiratelj brojnih ustanova (npr. čitaonice u Varaždinu, kazališta i Narodnoga doma u Zagrebu, Matice ilirske, Društva za povjestnicu jugoslavensku, Hrvatsko-slavonskoga gospodarskog društva, Jugoslavenske akademije znanosti i umjetnosti, Konzervatorija Hrvatskoga glazbenog zavoda, Društva sv. Jeronima, Hrvatskoga arheološkoga društva, Hrvatskog naravoslovnoga društva itd.). U vrijeme hrvatskoga narodnog preporoda odlučno se borio za očuvanje hrvatske državnosti, a nakon obnove ustavnog stanja 1860. zalagao se za ujedinjenje Dalmacije s Hrvatskom, te za savez Slavena i Mađara protiv njemačke prevlasti. Protivio se nagodbi s Mađarima. Za kratki pregled Ožegovićeve života i rada usp. Marija KARBIĆ, „Ožegović, Metel“, HL, sv. 2., Zagreb, 1997., str. 220, te „Ožegović (O. Barlabaševački), Metel“, HE, sv. 8., Zagreb, 2006., str. 200-201. Detaljnije o Ožegovićevu djelovanju usp. Jaroslav ŠIDAK, *Studije iz hrvatske povijesti XIX. stoljeća*, Zagreb, 1973., i *Isti*, *Studije iz hrvatske povijesti za revolucije 1848-49*, Zagreb, 1979. Najnovije spoznaje o M. Ožegoviću vidi u radovima više autora (Ž. Karaula, I. Peklić, I. Zvonar i dr.) u: *Cris: časopis Povijesnog društva Križevci*, sv. 14/2012., br. 1.

³⁶ Josip Miškatović, hrv. publicist i političar (1836. – 1890.). Zastupnik Narodne stranke. Pisao u *Pozoru*, uređivao *Novi Pozor*, *Zatočnik* i *Obzor*. Usp. Vera CILIGA, „Miškatović, Josip“, *Enciklopedija Jugoslavije*, sv. 6., Zagreb, 1965., str. 138-139.

³⁷ Franc Miklošič (1813. – 1891.), slov. jezikoslovac. Radio je u bečkoj Dvorskoj knjižnici, bio je član bečke Akademije znanosti, a u razdoblju 1849. – 1885. profesor je na Bečkom sveučilištu. O Miklošiču usp. „Miklošič, Franc“, HE, sv. 7., Zagreb, 2005., str. 298.

movini, ponajprije glede znanstvenih istraživanja i razvoja znanosti te na kulturnome planu. Kostrenčić je, kako se vidi iz korespondencije, povremeno posjećivao generala Petra Preradovića, koji mu se početkom 1869. godine požalio na *Vienac* „da je doktrinaran“, a i sam Kostrenčić smatrao je da je loš. Uredništvo se, po Kostrenčićevu sudu, nije dovoljno brinulo za pretplatu i distribuiranje lista. Primjerice, ne šalje đacima u Beču primjerke na ogled, kao ni poziv na pretplatu. U tom smislu Kostrenčić smatra da bi se i za Akademijin *Rad* te stvari mogle drugačije urediti.³⁸ Kostrenčić je nakon Preradovićeve smrti u srpnju 1872. godine bio u nekoj mjeri uključen u sređivanje njegove književne ostavštine. Naime, početkom prosinca 1872. Kostrenčić prenosi Račkome pozdrave Preradovićeve udovice, koja preko njega šalje Račkome spise pokojnoga muža. Oni bi trebali izdavačima poslužiti za priređivanje pjesama i za pisanje Preradovićeve biografije. Među spisima se nalazilo i nekoliko brojeva riječkog *Nevena*, a u njima ima i pjesama od „Virovskog“. Stoga se Kostrenčić pita kakve je veze s tim imao Preradović, jer je on čuvao samo one novine u kojima su bile njegove pjesme. Na kraju pisma prenosi molbu gospođe Preradović da joj se „u svoje vrijeme“ poslani spisi natrag vrate.³⁹ Dakle, možemo reći da je Kostrenčić, bar kako proizlazi iz njegove korespondencije s Račkim, i nakon generalove smrti održavao kontakte s obitelji Preradović.⁴⁰

O prilikama u Hrvatskoj Kostrenčić je bio upoznat preko pisama koja je iz domovine dobivao od prijatelja. Tako je jednom prigodom iz Senja dobio pismo od biskupa Soića, koje je dobio i Metel Ožegović, glede nekog članka u *Pozoru* čije se autorstvo pripisivalo Kostrenčiću. O tim raznoraznim informacijama ponekad je i on sam pisao Račkome.⁴¹ Također, izvijestio je Račkoga o dolasku graničarskih generala u Beč radi problema vezanih uz Vojnu krajinu.⁴²

³⁸ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 9. Pismo koje je I. Kostrenčić 2. II. 1869. (Beč) uputio F. Račkome.

³⁹ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 36. Pismo koje je I. Kostrenčić 3. XII. 1872. (Beč) uputio F. Račkome. I sljedeće Kostrenčićevo pismo, od 15. XII. 1872., iz kojega nije baš posve jasno o čemu se točno radi, ipak pokazuje na povezanost i neki oblik suradnje između gospođe Preradović, Kostrenčića i Račkoga. Usp. AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 37. Pismo koje je I. Kostrenčić 15. XII. (1872.?) (Beč) uputio F. Račkome.

⁴⁰ U tom smislu usp. AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 48. Pismo koje je I. Kostrenčić 10. VI. 1875. (Beč) uputio F. Račkome.; AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 50. Pismo koje je I. Kostrenčić 21. VI. 1875. (Beč) uputio F. Račkome. Kostrenčić je uz to pismo od 21. VI. poslao Račkome i pismo koje je Emma Preradović poslala njemu. Ono se nalazi danas u drugom dijelu ostavštine F. Račkoga – usp. Arhiv Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti, fond: Ostavština Franje Račkog, Pisma drugih upućena raznim adresatima, sign.: XII, C 22., Pismo Emme Preradović upućeno Ivanu Kostrenčiću (Beč, 22. VI. 1875.).

⁴¹ Primjerice, u osvrtnu na crkvene prilike u Senju tako piše Račkome da se Kajetan Bedini nada biskupskoj stolici u Senju, a V. Soić planira u Zagreb. Usp. AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 9. Pismo koje je I. Kostrenčić 2. II. 1869. (Beč) uputio F. Račkome. O Bediniju – koji je studirao bogosloviju u Senju, pa je nakon što je doktorirao bogoslovje u Beču došao u Senj, gdje je bio ravnatelj sjemeništa, kapitularni vikar, profesor povijesti i crkvenog prava, a od 1891. bio je arhidakon i prepošt riječkog kaptola – usp. M.[Mile] Boć.[BOGOVIĆ], „Bedini, Kajetan“, HBL, sv. 1., Zagreb, 1983., str. 585.

⁴² AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 31. Nedatirano pismo koje je I. Kostrenčić iz Beča uputio F. Račkome. S ovime je vjerojatno povezano i pismo br. 32. Usp. AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 32. Pismo koje je I. Kostrenčić [s. l., s. a.] uputio F. Račkome.

U pismima upućenima Franji Račkome Kostrenčić se svojim komentarima povremeno osvrtao na držanje svojih sunarodnjaka u Beču. Koncem veljače 1867. Kostrenčić je upozorio Račkoga da mađarski političari nastoje mlade Hrvate privući „pod svoju zastavu“, pa je tako i njemu bilo ponuđeno „mjesto sekretara gubernijalnoga na Rieci“.⁴³ Kostrenčić smatra da će oni mnoge mlade takvim ponudama i privući, jer u Beču teško žive, a hrvatski političari to ne razumiju – umjesto da povećaju stipendije, oni ih smanjuju, „a bez mladnjih silah neće Hrvatska procvasti“.⁴⁴ Kostrenčić smatra: „Trebala mladež k sebi vezati, jer pozivala se gg. na rodoljublje koliko im drago, al trbuh ostane uvijek trbuh, a potreba nepozna rodoljublja.“⁴⁵ Hrvate, po njegovu sudu, u Beču nitko ne voli, drži da su „element svakom odurni“.⁴⁶ Glede pomoći mladima u Beču, Kostrenčić je zamolio Račkoga da se zauzme za rad kipara Vatroslava Donegania, koji je iz Rijeke, te da mu pomogne. On, piše Kostrenčić, u Beču teško živi i za njega se nitko od Hrvata ne zauzima već za projekte angažiraju Nijemce i Mađare, pa tako rasipaju hrvatski novac. Hrvati teško nalaze potporu u Beču, osim ako se izjasne kao Nijemci. Sličnu sudbinu kao Donegani dijelio je i skladatelj Ivan Zajc. Stoga Kostrenčić moli Račkoga da se zauzme da Donegani izradi bistu Josipa Jelačića za bečki arsenal.⁴⁷

U kontekstu odnosa prema sunarodnjacima Kostrenčić je bio kritičan prema skupini oko novina *Pozor*, koju su u Beču zvali „naši Njemci“, jer je smatrao da „njihovi vodje su sve golo kruhorborci“, a ne buntovnici, kako se predstavljaju.⁴⁸ Kostrenčić se Račkome žali na mlade Hrvate u Beču, jer nemaju zagovornika i podupiratelja, a sami su nemarni i lijeni, te ne žele pomoći narodnoj stvari. U tom kontekstu 1868. godine glede *Pozora* piše: „Zlo, ako budemo ovako nemarni!“⁴⁹ Naime, Kostrenčić je, kako je pisao Račkome, otišao iz redakcije *Pozora* „rad svestrane nemarnosti i turskoga bašovanja“.⁵⁰ Radio je gotovo besplatno i nije više mogao gledati to rasulo.

⁴³ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 5. Pismo koje je I. Kostrenčić 22. II. 1867. (Beč) uputio F. Račkome.

⁴⁴ *Isto*.

⁴⁵ *Isto*.

⁴⁶ *Isto*.

⁴⁷ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 6. Pismo koje je I. Kostrenčić 11. IV. 1867. (Beč) uputio F. Račkome. Talent V. Donegania je prepoznao biskup Strossmayer, koji ga je kasnije pomagao te mu povjerio dio radova na katedrali u Đakovu. O životu i radu V. Donegania usp. „Donegani, Vatroslav (Ognjen)“, *HE*, sv. 3., Zagreb, 2001., str. 217. Za uvid u djelovanje I. Zajca usp. *Zbornik radova sa Znanstvenog skupa održanog u povodu 150. obljetnice rođenja Ivana Zajca (1832-1914.)*, Zagreb, 10-11. prosinca 1982. / [urednik Lovro Županović], Zagreb, 1982.

⁴⁸ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 2. Pismo koje je I. Kostrenčić 15. X. 1866. (Crikvenica) uputio F. Račkome. Radi se zapravo o listu *Novi Pozor*, koji je u Beču izlazio 1867. – 1869. godine, a odgovorni je urednik bio Josip Miškatović.

⁴⁹ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 7. Pismo koje je I. Kostrenčić 30. X. 1868. (Beč) uputio F. Račkome.

⁵⁰ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 9. Pismo koje je I. Kostrenčić 2. II. 1869. (Beč) uputio F. Račkome.

„Bahato ponašanje i silovito gospodarstvo, razkalašenost i život na veliko za narodni imetak, to moja duša podnašati nemože a i neće. Narodnu svetinju razsipat bi znao svatko, a uza to neradit do nekoliko redakah, to je liep život.“⁵¹ Osim toga, taj mu je posao oduzimao mnogo vremena, honorar je bio malen, a prigovori drugih koje je načuo te nered koji je tamo vladao prilično su mu smetali. On je bio spreman i više raditi i žrtvovati se za svoj narod, ali na organiziran i uredan način.⁵² Nakon što je napustio *Pozor*, Kostrenčić je počeo pisati za list *Zukunft*.⁵³

c) Politička promišljanja

Ivan Kostrenčić povremeno se u pismima upućenima Franji Račkome komentirama osvrtao na trenutna politička zbivanja u Habsburškoj Monarhiji. Tako je koncem veljače 1867. godine Kostrenčić izvijestio Račkoga da će se u Beču održati „ples slavenski“, pa ga moli da proslijedi poziv „odličnijim rodoljubom i zastupnikom u Zagrebu“ da dođu u Beč, jer je to prilika da se predstavi „narodna stvar“ na širem skupu slavenskih naroda i predstavnika, a on je, kako piše, sunarodnjake bio spreman dočekati i pomoći.⁵⁴ Treba reći, kako se može vidjeti iz ove korespondencije, da Kostrenčić o dualizmu i Austro-ugarskoj nagodbi nije imao dobro mišljenje. Smatrao je da takav razvoj prilika šteti Slavenima u Monarhiji.⁵⁵ U lipnju 1871. Kostrenčić piše Račkome da dijeli s njim „veselje rad izborah al ujedno i priznajem mnogi trud, koji ćete imati, da stvari na čistac izvedete“.⁵⁶ Razgovarao je s političarom iz Dalmacije Ivanom Danilom, koji kaže da Račkome ne može poslati protokole odbora glede Hrvatsko-ugarske nagodbe „iz arkiva car. vieća“ jer su već davno nestali.⁵⁷ Izručuje Račkome pozdrave Danila, F. Miklošića i F. Markovića te napominje da će mu Danilo uskoro i sam pisati. Izvještavao je Kostrenčić također Račkoga i o političkom odnosu te pisanju peštanskih novina i njezina dopisnika prema Hrvatskoj.

U kontekstu političkih tema na stranicama pisama koje je Kostrenčić slao Račkome treba spomenuti i vijest koju mu je on javio 29. travnja 1871. „Ovdašnja gospodska kuća car. vieća hoće da se izkaže i mnije, da će državu spasiti, ako bude hrvatsku zemlju i onako razdrobljenu, još bolje razdrobila. Dolnja kuća car. vieća zaključila je u pogledu Žumberka, da Cislajtaniya svoje pravo utjelovljenja enklava si pridržuje, gornja kuća hoće, da se to sad odmah utjelovi. Badava prigovori u odborskoj sjed-

⁵¹ *Isto.*

⁵² *Isto.*

⁵³ *Isto.*

⁵⁴ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 5. Pismo koje je I. Kostrenčić 22. II. 1867. (Beč) uputio F. Račkome.

⁵⁵ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 6. Pismo koje je I. Kostrenčić 11. IV. 1867. (Beč) uputio F. Račkome.

⁵⁶ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 29. Pismo koje je I. Kostrenčić 11. VI. 1871. (Beč) uputio F. Račkome.

⁵⁷ *Isto.*

nici od strane prof. Miklošića, koji jim dokazivao, da je to drugo pleme, druge vjere, drugoga jezika, nego Slovenci, da Žumberčani neće htjeti pod Kranjsku itd. U odborskoj sjednici je jedini Miklošić i knez Jablonovsky proti glasovao.⁵⁸ Budući da će o tome slijediti daljnja rasprava, Miklošić je preko Kostrenčića zamolio Račkoga da mu ukratko napiše „postanak Žumberačke krajine, razvitak, napose kako je došao Žumberak na Hrvatsku, sve razloge koji vojuju, da ostane Žumberak kod Hrvatske. Osobito, ako znate što o diplomu, kojom je došao Žumberak krajini“.⁵⁹

U mnogim je nastojanjima u svezi s političkom borbom Hrvata u Beču pomagao sunarodnjacima barun Metel Ožegović, a mi bi se, smatrao je Kostrenčić, u svojim traženjima mogli ugledati na Čehe. „Neka Magjari samo pritišću, ja se ufam da će se naši ljudi napokon bratimstva okaniti; iz nas može samo onda što biti ako se okanimo svake unije“, a za to treba ustrajno raditi, jer Kostrenčić ističe da ga „srdce boli, kad rad neznanja i nerada pogibamo“.⁶⁰

Kostrenčić u ožujku 1872. piše Račkome da se raduje „sigurnom uspjehu narodne stranke kod izborah“.⁶¹ Prenio je poruku Danilu od Račkoga o „glasovanju Dalmatinacah za novelu o izboru za nuždu“ i kako su se priklonili centralistima te su se odmetnuli od federalističkih načela.⁶² Javlja Račkome da mu je poslao sve statističke podatke „za proračunanje postotka Hrvatske spram Ugarskoj“.⁶³ Iznose poreza za razdoblje 1868. – 1872. trebao bi svaki zastupnik prikupiti u svojem kotaru i potom ih objediniti. Glede podataka za granicu (Vojnu krajinu), Kostrenčić ima, kako sam piše, „podobrano autentičnih statističnih datah, al ja iste nikomu predati nemogu“.⁶⁴ On je to marljivo sabirao, neke podatke možda nisu imali ni u ministarstvu, neke je bilo potrebno još usporediti i obraditi, za neke nije bilo dobro da izađu na vidjelo, a neki su se mogli krivo prezentirati. Kostrenčić ističe da te podatke skuplja „jedino sa znanstvenoga cilja“, a na političkom polju tu bi svašta moglo izaći.⁶⁵ Njegovo je mišljenje da Ugarska kroz financijsku politiku crpi Hrvatsku i Vojnu krajinu, a podatke za Hrvatsku sastavio je u smislu promemorije za biskupa Strossmayera.⁶⁶ Također,

⁵⁸ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 28. Pismo koje je I. Kostrenčić 29. IV. 1871. (Beč?) uputio F. Račkome. Vjerojatno se radi o austrijskom političaru Karlu Jablonovskom (1807. – 1885.). O njemu usp. „Jablonovski, Karl Fürst“, *Österreichisches biographisches Lexikon 1815-1950*, Bd. 3., Wien, 1993., str. 50-51.

⁵⁹ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 28. Pismo koje je I. Kostrenčić 29. IV. 1871. (Beč?) uputio F. Račkome.

⁶⁰ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 30. Pismo koje je I. Kostrenčić 9. IX. 1871. (Beč) uputio F. Račkome. U ovome pismu nedostaje uvodni dio, pa nije moguće baš posve razaznati kontekst.

⁶¹ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 33. Pismo koje je I. Kostrenčić 12. III. 1872. (Beč) uputio F. Račkome.

⁶² *Isto.*

⁵³ *Isto.*

⁶⁴ *Isto.*

⁶⁵ *Isto.*

⁶⁶ *Isto.*

i u nekim drugim pismima, koja ne možemo posve precizno datirati, Kostrenčić piše Račkome o pitanju financija u odnosu Hrvatske prema Ugarskoj i Austriji, a s obzirom na pokušaje dijela hrvatskih političara glede revizije Hrvatsko-ugarske nagodbe. On je sam početkom 70-ih godina 19. stoljeća na stranicama zagrebačkih novina *Obzor* objavio nekoliko članaka u svezi s financijskim pitanjima Nagodbe.⁶⁷ Po Kostrenčićevu sudu, „trojedna kraljevina, može sama ob sebe obstajati“, pa „dužnost bi bila mladjih zastupnikah, da stvari financijalne prouče“.⁶⁸

Osobito važno i zanimljivo jest Kostrenčićevo pismo koje je 3. travnja 1872. uputio Račkome. Ono sadrži njegov komentar o političkim prilikama te opasku o istaknutome mađarskom političaru Lájosu Kossuthu, koji nije bio dobrohotan prema Hrvatima 1848. godine, pa neće ni sada, misli Kostrenčić. „Težnje Jugoslavenah i Magjarah se neće nikad na mirni način izjednačiti, jer onda će se odreći il jedni il drugi svog bivstovanja! – Može se za kratki čas umiriti, – al trajna mira tu nema!“⁶⁹ U prilogu svojem pismu Kostrenčić opširnije raspravlja o položaju i politici Slavena u Monarhiji, a napose o ulozi „Jugoslavena“, te u tom svjetlu o glasovanju Dalmatinaca. On smatra da dualizam znači „finis Austriae“, jer je uništio svaku nadu da se država uredi na federalističkom načelu koje je „jedini mogući i pravedni način vladavine u Austriji“.⁷⁰ Mađari su po njegovu sudu iskoristili austrijsko-pruski rat kako bi se domogli moći i kako bi dualizmom podijelili Slavene u dva dijela (cislajtanijski i translajtanijski dio) – tako su spriječili moguće povezivanje slavenskih naroda i oslabili ih na političkom polju. Kostrenčić drži da je to onemogućilo stvaranje zajedničke političke stranke Slavena koja bi zagovarala federalistički ustroj zemlje. Dualizam je moguće srušiti, smatra on, samo ako dođe do raspada države, a za taj scenarij treba svaki narod imati plan što i kako dalje – cilj je „sjedinenje svih slavenskih plemenah“, kod južnih Slavena „sjedinenje Jugoslavenah među sobom“, a u tome „okrnjena trojedinica“ i kneževina Srbija treba svaka u svojem okružju biti predvodnica ujedinjenja.⁷¹ Treba zaboraviti na sentimentalnost u politici. Svako „pleme“ treba ponajprije gledati svoje interese, a ne se žrtvovati „nekoj slavenskoj solidarnosti, uzajamnosti u Austriji, koje nema“.⁷² U tom kontekstu promatra Kostrenčić i položaj Dalmatinaca. Treba se koristiti svakom prigodom da se ojača vlastiti položaj,

⁶⁷ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 42., br. 43, br. 44. Radi se o tri nedatirana pisma koje je I. Kostrenčić najvjerojatnije iz Beča uputio F. Račkome. Pisma su vjerojatno nastala krajem 1871. i početkom 1872. godine. Tako bi se dalo zaključiti uvidom u neke druge Kostrenčićeve spise. Usp. Ivica ZVONAR, „Dnevnički zapisi Ivana Kostrenčića o reviziji Hrvatsko-ugarske nagodbe (1871.-1872.) iz Arhiva Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti“, *Zbornik OPZ ZDPZ HAZU*, sv. 23/2005., str. 259-271.

⁶⁸ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 44. Nedatirano pismo koje je I. Kostrenčić najvjerojatnije iz Beča uputio F. Račkome.

⁶⁹ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 34. Pismo koje je I. Kostrenčić 3. IV. 1872. (Beč) uputio F. Račkome.

⁷⁰ *Isto.*

⁷¹ *Isto.*

⁷² *Isto.*

a sjedinjenje „Jugoslavena“ cilj je kojemu sve drugo treba podložiti, jer je to ono što jest, drži on, isplativo s obzirom na budućnost.⁷³

U pismu od 16. travnja 1872. Kostrenčić se ponovno osvrnuo na svoje prikupljanje statističkih podataka o kojima je Račkome pisao mjesec dana prije, pa sada, među ostalim, napominje: „Moja zasluga kod sabiranja stat. datah, je doista nekakva, al nije takva, da bi se o njoj smjelo govoriti. Trudio sam se, al, Bog mi budi svjedok, jedino iz ljubavi za rodnu zemlju, a ljuti me, što su naši ljudi tako nemarni, pa se nestaraju o stvari, il najviše tad kad im dodje voda do grla – a onda je obično kasno i tako propadamo. Boli me i srdce mi se para videć uz napredak drugih naroda, kako od dana na dan malne nazadujemo. Riećih dosta, – a posla i truda nikakova, bez koga napredka nema. Al zato u sumnjičenju dotjerali smo daleko!“⁷⁴ Glede političkih razmišljanja koja je Kostrenčić iznio u prethodnom pismu od 3. travnja 1872., Rački se složio s Kostrenčićem da „nam je prije svega nastojati o cjelokupnost naše domovine“, ali ne slažu se kako to izvesti, jer Kostrenčić smatra „da se ovaj dualizam neće porušiti prije, – nego kad dodje do razsula Austrije“, dok Rački drži da bi slavenski narodi zajedničkom borbom na političkom polju mogli uspješno parirati dualizmu te njemačkoj i mađarskoj politici koja se vodi u Beču.⁷⁵ Dvor je, piše Kostrenčić, „svaki dan više veliko njemački i agitacija veliko-njemačka je ovdje med narodom sve to veća, – a to nisu izgledi, da bi se stvar po nas na bolje okrenula“.⁷⁶ Iz ovoga je pisma jasno da se Kostrenčić bavi 'našim financijskim pitanjem' i da dobiva o tome od prijatelja razne podatke. Glede života u Beču, konstatira da vlada velika skupoća i da se teško živi.⁷⁷

d) Istraživački interesi

U vrijeme svojega života i rada u Beču Ivan Kostrenčić, uz knjižničarski posao u Dvorskoj knjižnici, bavio se raznim istraživanjima i temama.⁷⁸ Tako je prikupljao gradivo za povijest reformacije u Kranjskoj i Hrvatskoj, a posebno ga je zanimalo

⁷³ Isto.

⁷⁴ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 35. Pismo koje je I. Kostrenčić 16. IV. 1872. (Beč) uputio F. Račkome.

⁷⁵ Isto.

⁷⁶ Isto.

⁷⁷ Isto.

⁷⁸ Npr. o tome usp. zapis iz kataloga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu - Ivan Kostrenčić, 1. Kraći članci i prikazi. 2. Prijepisi raznih tekstova.; I-II, 10 listova; razl. veličine.; papir: rukopis; Latinska kurziva, pisano od različitih ruku.; Tekst na hrv. jeziku; I: Kraći članci i prikazi; 1: Hvala od srca (autograf); 2: Spomen - cvieće iz hrvatskih i slovenskih dubrava. II: Prijepisi raznih tekstova. 1: Kajkavska travestija Preradovićeve "Putnika". 2: Divojka rad ljubavi špota babajka. Narodna pjesma.; Katalog rukopisa Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu / obradio Šime Jurić. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna biblioteka, 1991-2000. -, sv. 5. br, 2898.; Slobodni listovi i dvolisti u papirnom omotu.; Kupljeno od Nade Kostrenčić i Dore Kanders - Zagreb, 15. XI. 1951.

djelovanje Primoža Trubara.⁷⁹ Radi toga je Račkoga u jednom pismu pitao ima li možda pastor u Zagrebu nešto od Trubarovih djela, a u tom smislu uputio je i Šuleku pismo za pomoć. Sam Kostrenčić bio je spreman nešto od toga, ako pribavi, objaviti u *Radu* ili nekoj drugoj Akademijinoj ediciji.⁸⁰ U pismu koje ne možemo precizno datirati Kostrenčić javlja Račkome stanje glede gradiva koje istražuje o protestantizmu – dobio je dosta materijala iz Tübingena, ima mnogo korisnih podataka o tiskanju knjiga, o osobama koje su u tome sudjelovale, pa „ovimi akti dobiva čitava stvar drugo lice“.⁸¹ Glede hrvatskih knjiga „glavna je osoba Stjepan Consul Istranin i Gjuro Dalmatin, nadalje Zvečić, i mnogi drugi, većinom Istrianci. Ima njih desetak koji su prevadjali knjige“.⁸² No Kostrenčić je svjestan da ima još nepoznatog gradiva (u njemačkim arhivima, u ostavštini Zrinskoga, u Varaždinu i Rijeci, arhivu zagrebačkog Kaptola te u Zagrebačkoj, Križevačkoj, Varaždinskoj i Riječkoj županiji). Jezik prijevoda, napominje Kostrenčić, jest hrvatski i nije tako lijep kao u Dubrovniku toga vremena, ali je važan za književnost i leksikografe. Na pojedinim je mjestima „liep jezgroviti istarski jezik“, a vidi se i da je hrvatski jezik bio u uporabi u Kranjskoj (npr. Metlika, Neustadt).⁸³ Teško je Kostrenčiću, kako sam ističe, to istraživati i pojedine dijelove prepisivati, jer zahtijeva dosta znanja i puno truda.

Nakon Nove godine, piše Kostrenčić u pismu od 3. prosinca 1872. upućenom Račkome, namjerava raditi „o sabiranju materijala za srbsku historiju izmed god. 1718-1738“.⁸⁴ U pismu od 5. svibnja 1873. Kostrenčić javlja Račkome da je gradivo o protestantskoj književnosti uglavnom priredio, te je zatražio potporu Akademije u Beču. Odgovara i na prigovor Račkoga zašto to nije za tisak ponudio Akademiji u Zagrebu te zašto piše njemačkim jezikom. U svojem obrazloženju ističe da zna kako Akademija i ovako ima puno troškova, a htio bi da se i u Njemačkoj, koje se to gradivo dobrim dijelom tiče, o tome nešto sazna.⁸⁵

⁷⁹ O tome usp. zapis iz kataloga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu - Ivan Kostrenčić, Popisi slovenskih protestantskih knjiga.: Bibliografske bilješke.; 49 listova; razl. vel.; papir: rukopis; Latinska i gotička kurziva - autograf.; Tekst na njem. jeziku; Četiri popisa slovenskih protestantskih knjiga (na listovima i listićima).; Katalog rukopisa Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu / obradio Šime Jurić. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna biblioteka, 1991-2000. -, sv. 5, br. 2899; Iz ostavštine prof. Frane Bučara. Kupljeno 11. IX. 1944.

⁸⁰ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 8. Pismo koje je I. Kostrenčić 5. XII. 1868. (Beč) uputio F. Račkome. Također, o Kostrenčićevu radu na problematici reformacije usp. i AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 9. Pismo koje je I. Kostrenčić 2. II. 1869. (Beč) uputio F. Račkome.

⁸¹ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 41. Nedatirano pismo koje je I. Kostrenčić najvjerojatnije početkom 70-ih godina 19. st. iz Beča uputio F. Račkome.

⁸² *Isto.*

⁸³ *Isto.*

⁸⁴ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 36. Pismo koje je I. Kostrenčić 3. XII. 1872. (Beč) uputio F. Račkome.

⁸⁵ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 39. Pismo koje je I. Kostrenčić 5. V. 1873. (Beč) uputio F. Račkome. Radi se o djelu Ivan KOSTRENIČIĆ, *Urkundliche Beitræge zur Geschichte der protestantischen Literatur der Suedslaven in den Jahren 1559-1565.*, Wien, 1874.

Budući da se Franjo Rački bavio u svojim povijesnim istraživanjima bogumilima, Kostrenčić mu je početkom veljače 1869. pisao o nekim dokumentima glede bogumila (npr. Eutimijevo pismo) te o jednom dokumentu u carskoj knjižnici koji se spominje u katalogu („cautilena croatica...“) koji sadrži dvije pjesme – on će ih prepisati, a bilo bi ih zanimljivo pokazati Jagiću i objaviti.⁸⁶ Kostrenčić je za potrebe Račkoga napravio u Dvorskoj knjižnici istraživanja u svezi s rukopisom monaha Eutimija, pa mu u pismu razlaže i mišljenje paleografa J. Haupta. Savjetuje tom prigodom Račkome da pošalje u Beč molbu, koju je preporučila Vlada, da se ta građa pošalje u Zagreb, jer je to „stvar velike važnosti za povjest Bogomilah“, a on ne može naći nikoga tko bi kodekse prepisao, jer su teško čitljivi, i taj posao traži veliko znanje.⁸⁷ Osim toga, istraživao je Kostrenčić za potrebe Račkoga i problematiku „akta o procesu sa Miakićem“⁸⁸, terminologiju u Dušanovu zakoniku, problematiku „o uzetju grada Klisa god. 1596.“⁸⁹ te „spise o buni god. 1571-3.“⁹⁰

e) Gradivo o uroti Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana

Opsežan i važan dio u korespondenciji između Ivana Kostrenčića i Franje Račkoga zauzima pitanje sudbine arhivskoga gradiva povezanog s urotom Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana protiv politike habsburškog apsolutizma koju je provodio Bečki dvor.⁹¹ Prvi spomen te tematike javlja se u pismu od 31. listopada 1868., kad je Kostrenčić pisao Račkome da će pogledati što o tome ima u Vojnom arhivu, Tajnom arhivu, arhivu Ministarstva financija, arhivu grofa Trauna, a pisao je i jed-

⁸⁶ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 9. Pismo koje je I. Kostrenčić 2. II. 1869. (Beč) uputio F. Račkome.

⁸⁷ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 10. Pismo koje je I. Kostrenčić 4. II. 1869. (Beč) uputio F. Račkome.

⁸⁸ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 23. Pismo koje je I. Kostrenčić 23. II. 1871. (Beč) uputio F. Račkome.

⁸⁹ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 46. Pismo koje je I. Kostrenčić 27. VI. (187-?). (Beč) uputio F. Račkome. Nedostaje uvodni dio pisma.

⁹⁰ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 48. Pismo koje je I. Kostrenčić 10. VI. 1875. (Beč) uputio F. Račkome.;

AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 50. Pismo koje je I. Kostrenčić 21. VI. 1875. (Beč) uputio F. Račkome.;

AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 51. Pismo koje je I. Kostrenčić 18. VII. 1875. (Beč) uputio F. Račkome

⁹¹ O spisima koje je Kostrenčić u svezi s urotom prikupio usp. zapis iz kataloga Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu - Ivan Kostrenčić, [Građa za povijest Zrinsko-Frankopanske urote iz Državnog arhiva u Beču]; 910 listova (11 brojeva, 530 kom.); razl. vel.; papir: rukopis; Latinska kurziva - prijepisi; Tekst na lat. jeziku; Br. 1: Aestimationes bonorum Zriniano-Frangepaniorum. 2: Lika, Krbava und Carlopaag. 3: Acta quoad confiscationem bonorum. 4: Varia documenta (Septem copiae eiusdem temporis). 5: Nadasdiana. 1-2. 6: Graf Tattenbach I. 7: Turcica. (1657-1672). 1-6. 8: Polonica. (1654-1658) 9: Transsilvanica. (1658-1659) 10: Jörger, J. Q. Unterschiedliche Motive. Teil 4. (1690 11: Varia.; Katalog rukopisa Nacionalne i sveučilišne biblioteke u Zagrebu / obradio Šime Jurić. Zagreb: Nacionalna i sveučilišna biblioteka, 1991-2000. -, sv. 5, br. 2900; Slobodni dvolisti, listovi i svežnjici u papirnim omotima.; Kupljeno od Nade Kostrenčić i Dore Kanders - Zagreb, 15. XI. 1951. Također, o uroti P. Zrinskoga i F. K. Frankopana u korespondenciji između Račkoga i Kostrenčića usp. I. ZVONAR, „Pisma Franje Račkoga upućena Ivanu Kostrenčiću u razdoblju od 1868. do 1875.“, *Zbornik OPZ ZDPZ HAZU*, 25/2007., str. 207-217.

nom znancu u Pariz da tamo pogleda u carski arhiv. Također, tada javlja Račkome da će otići i u Wiener Neustadt pogledati gradsku kroniku.⁹² Koncem listopada 1870. Kostrenčić je opširno pisao Račkome o „aktah Zrinjsko-Frangepanianskih“ koje je našao u arhivu.⁹³ Tada mu javlja da gradiva ima puno – pritom šalje Račkome nešto što je ovaj tražio, a ostalo će mu poslati kad uspije naći prepisivače, jer on sam za to nema vremena. Predložio je u tome pismu Račkome modalitete objavljivanja građe koja se odnosi na urotu u okviru Akademije u Zagrebu. Našao je u arhivu zaista puno građe koja se tiče urote (npr. „protokole sudbene sa Rudolfom Lohnom, konjišnikom Zrinijevim /60 str./, sa Ivanovićem, ...“), pa pita Račkoga što da s time učini, jer mnogo toga nije sređeno. „Vjerujte to je šuma, što je sve u arhivu nagomilano.“⁹⁴ Nakon što su prepisivači ono što je Kostrenčić odredio prepisali, sam je to kolacionirao. No trebalo je platiti prepisivače, a teško je bilo naći one koji bi čestito obavili taj posao. Novi i dotad nepoznati materijali, ističe Kostrenčić, daju i sasvim drugu sliku Frankopana, koji je „bio državnik u strogom smislu rieči i ljubav njegova pram Hrvatskoj ga je jedina (odnosno pram Ugarskoj) vodila u urotu“.⁹⁵ Kostrenčić namjerava nastaviti istraživati sveske „ugarskih buntovnikah“ u kojima se spominju Zrinjski i Frankopan.⁹⁶ Napravio je i plan istraživanja, pa sada predlaže Račkome da sakupi ono što ima „iz Mletakah i Raudnicah“, a on ovo iz Beča, te da „to ujedno sakupimo i to ujedno izdamo“.⁹⁷ Napominje Račkome da će mu poslati gradivo koje traži, te ono što mu je i sam prije naznačio, ali ga i upozorava da mu je možda i nešto promaklo. Naime, Kostrenčić je naišao na neke stvari (npr. „u fasc. 117. nalazim pismah Katarine i drugih, koja Vi niste zabilježili“).⁹⁸ „Ja Vam želim božje nadahnuće, kad budete pisali povjest o Zriniju i Frangepanu, da probudite naš mrtvi narod. Zviezde su to bile, koje kad bi možda danas živjele, naša stvar bi drugačije stajala.“⁹⁹ Kostrenčić ističe da su oni bili Hrvati i smatra „da se nebi bili odrekli Hrvatstva danas u nevolji, jer jim hrvatska djela njihovih predjah, to nebi dopuščala. Ako se danas odriču drugi tobož hrvatski magnati, lahko im je, ali Zrinijem i Frangepanom bi to bivalo malne nemoguće.“¹⁰⁰

⁹² AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 7. Pismo koje je I. Kostrenčić 31. X. 1868. (Beč) uputio F. Račkome.

⁹³ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 13. Pismo koje je I. Kostrenčić 27. X. [1870?]. (Beč) uputio F. Račkome.

⁹⁴ *Isto.*

⁹⁵ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 14. Pismo koje je I. Kostrenčić 13. XI. [1870?]. (Beč) uputio F. Račkome.

⁹⁶ *Isto.*

⁹⁷ *Isto.*

⁹⁸ *Isto.*

⁹⁹ *Isto.*

¹⁰⁰ *Isto.*

Sredinom prosinca 1870. Kostrenčić je pisao Račkome da je primio njegov „vele-cijenjeni list i u njemu 20 for. za prepisivanje aktah Zrinjsko-Frangepanskih“.¹⁰¹ Također, javlja mu i da pregledava „njekeje fascikule Nadásdyeve, osobito u pogledu njegovih ugovorah od god 1666. do 1870.“, pa ga zato moli da mu pošalje „ekscerpta, koja Vam poslah, jer su mi od velike potrebe, kupeć gradivo u fascikulih Nadasdyevih. Nebi bilo s gorega kad biste mi sav i mletački i raudnički materijal poslali, jer ja si nemogu drugačije orientirat u sili spisah. Mnogi akt mi se čini nepodpun il nevažan, a tko zna u kojem savezu stoji sa drugimi, koje Vi imate a ja nepoznam.“¹⁰² Javlja da će za dva ili tri tjedna poslati prve prijepise, a novac za sada ne treba.

Početkom siječnja 1871. Kostrenčić je javio Račkome: „Ja imam već preko 50 arakah prepisanih i kolacioniranih, dalje blizu do 30 arakah se je ovih dana prepisalo i ovaj tjedan ću je gledati kolacionirati. Al to još nije sve. Tužbe i obtužbe, obrane i izjave te su ogromne.“¹⁰³ Piše da je Bečka akademija voljna izdati te dokumente te da „bi htjela uz Frangepanova i Zrinieva, još i Nadaždieva i Tattenbachova, a meni su kazali, da nebude li htjela zagrebačka akademija izdati, da će oni u svojih fontes dva il tri svezka odstupiti“.¹⁰⁴ U tom pismu javlja Račkom vijest da je u Tajnom arhivu među spisima u kojima je bilo razne građe (službeni akti, podaci o imanju urotnika, itd.) našao svežanj od 288 stranica na kojem piše: „Frangepani croatice conscripta“, odnosno „Gartlic za čas kratiti...“¹⁰⁵ Naime, Kostrenčić je slučajno, jer za taj dan nije imao gradivo za obradu, „naišao na čitav svezak originalnih hrvatskih pjesama Franje Frangepana kneza Tržačkoga. Gdje i kad je Frangepan iste pjesme pjevao, to ja nemogu kazati, al njekeje je pjevao sigurno u tamnici, ako ne i sve.“¹⁰⁶ Kostrenčić smatra da to nisu njegovi prvijenci. „Pjesme su većinom lirične i po primjeru onodobnih talijanskih pjesnikah pjevane. Ima jedna i slovenska i povrh toga i početak jedne vesele igre (dva prizora) slovenski (vlastoručni koncept Frangepanov). Ima nadalje šest pjesmah nazvanih ‘junačke dijačke pjesme’ koje su spjevane strogo u

¹⁰¹ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 16. Pismo koje je I. Kostrenčić 13. XII. 1870. (Beč) uputio F. Račkome.

¹⁰² *Isto*.

¹⁰³ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 17. Pismo koje je I. Kostrenčić 9. I. [1871.]. (Beč) uputio F. Račkome.

¹⁰⁴ *Isto*. Grof Franjo Nádasdy bio je ugarski državni sudac, a Erazmo Tattenbach štajerski velikaš. Zajedno s Petrom Zrinskim i Franom Krstom Frankopanom pobunili su se protiv habsburškog apsolutizma. Nakon neuspjele urote sva su četvorica 1671. godine bila pogubljena. Također, treba reći da Kostrenčić u korespondenciji (pismo br. 16) kratko spominje i palatina Franju Wesselénya, s kojim je Petar Zrinski 1666. sklopio savez za obranu „Kraljevine Ugarske, premile naše domovine i njoj pridruženih strana“. Za osnovni kronološki i problemski okvir razumijevanja urote usp. Ante NAZOR – Zoran LADIĆ, *Povijest Hrvata: ilustrirana kronologija = History Croatsians: illustrated chronology*, Zagreb, 2003., str. 224-232.

¹⁰⁵ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 17. Pismo koje je I. Kostrenčić 9. I. [1871.]. (Beč) uputio F. Račkome. O zbirci *Gartlic* i drugim Frankopanovim djelima usp. Fran Krsto FRANKOPAN, *Djela* (prir. Josip Vončina), 2. izd., Zagreb, 1999.

¹⁰⁶ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 17. Pismo koje je I. Kostrenčić 9. I. [1871.]. (Beč) uputio F. Račkome.

narodnom metru i načinu sa srokom i bez sroka. Iz njih se vidja da je Frangepan poznavao narodnu pjesmu skroz i skroz. Ovih šest pjesamah je izpjevano prilično dobrom štokavšćinom, ostalih pjesamah je pako jezik mješan ko Petrov il Katice.¹⁰⁷ Šalje Račkome nekoliko pjesama na uvid, te napominje da je sve provjerio „nijesu li ovo možda puki prepisi drugih pjesnikah il prevodi iz talijanskoga“, a na koncu je zaključio „to je sgoljni trud i muka Frankopanova (kako se on sam piše!)“.¹⁰⁸ Kostrenčić piše da je pjesme prepisivao Frankopanov sobar Talijan Roman, pa tamo gdje nije bilo Frankopanova originala, a nema ga za dvadesetak pjesama, bilo je teškoća dok nije uspio razriješiti o čemu je riječ. Nada se da će nakraju sve uspješno riješiti. Izvještava Račkoga da, uz hrvatske, ima i talijanskih pjesama, „al iste vrjednosti nemaju“.¹⁰⁹ Kostrenčić smatra da „smo dobili jednog novog junaka u naš hrvatski parnas“, i neka bude „na uzor današnjim našim velikašem“.¹¹⁰ Stoga piše Račkome neka u tisku priopći nekoliko redaka o tom otkriću ako smatra da će to razveseliti hrvatske ljude. Siguran je da će to otkriće obradovati Strossmayera. Tom prigodom javlja još Račkome da je biskupu Strossmayeru poslao fotografiju slike generala Preradovića koju je naslikala mlada umjetnica barunica Marojčić, te Račkome izručuje Preradovićeve i Ožegovićeve pozdrave.¹¹¹

Kostrenčić je 7. veljače 1871. javio Račkome da će mu za osam dana poslati „sve prepise akta o Zrinjsko-Frankopanskoj uroti“, a prepisao je sve što je Rački označio, kao i ono što je on sam označio – to iznosi „280 str. ili 70 arakah napisanih na sve četiri strane, na jednoj strani 35-48 redakah, uzko pisano bez okrajakah“.¹¹² To je golem materijal, ali nije i potpun. Problemi s prepisivačima tjerali su Kostrenčića da taj posao što prije završi. „Obtužbe i odgovore na iste, ispitivanja i izjave najdoh sve i prepisano je sve, što i nije bilo naznačeno i se medju samimi urotnimi akti nije nalazilo.“¹¹³ Pošto je poslao prethodno pismo, stiglo je Kostrenčiću istoga dana pismo od Račkoga glede raznih mogućnosti objavljivanja Frankopanovih pjesama (npr. u Zagrebu, u Beču, s obzirom na opseg pjesama – sve, tj. više od 250 ili samo izbor; pitanje uvodne studije, kazala, tumača itd.). Kostrenčić u svojem odgovoru ističe da bi se pjesme trebale izdati onako „kako to današnja kritika zahtjeva“, pa bi zato htio „da se pjesme uvodom historičkim i estetičko-literarnim poprate.“¹¹⁴ Rački je predložio da se pjesme izdaju prigodom dvjestote godišnjice smrti, a Kostrenčić

¹⁰⁷ Isto.

¹⁰⁸ Isto.

¹⁰⁹ Isto.

¹¹⁰ Isto.

¹¹¹ Isto. Rački je o tome Kostrenčićevu otkriću odmah pisao u *Viencu*. Usp. F.[Franjo] R.[RAČKI], „Knez Krsto Frankapan, nepoznat do sada pjesnik“, *Vienac* (Zagreb), III, 21. I. 1871., br. 3, str. 45-47.

¹¹² AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 18. Pismo koje je I. Kostrenčić 7. II. 1871. (Beč) uputio F. Račkome.

¹¹³ Isto.

¹¹⁴ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 19. Pismo koje je I. Kostrenčić 7. II. 1871. (Beč) uputio F. Račkome.

predlaže da Rački napiše Frankopanov životopis, jer će mu on uskoro poslati dokumente o uroti, pa će imati vrijedan materijal. U svezi s modalitetima tiskanja pjesama, Kostrenčić očekuje odgovor od Račkoga, jer mu je u tom smislu postavio niz pitanja i prijedloga (npr. što je originalno, što je talijanski utjecaj, itd.).¹¹⁵ Sljedećega je dana, 8. veljače 1871., Kostrenčić poslao Račkome „u prilogu i druge dvie trećine Frankopanovih pjesamah“, a pri tome je zabilježio ono što je pronašao „da je talijansko. Prevedeno strogo nije ništa do poslednjih moralnih pjesmah. Sve ostale pjesme su slobodno izradjene posve u drugom metru, samo misao je iz talijanske uzeta.“¹¹⁶ Glede pitanja gdje su pjesme sastavljene, sigurno je tek da su neke nastale u tamnici, ali Kostrenčić se pita „jeli mogao Frankopan one obscene pjesme u tamnici sastaviti“.¹¹⁷ Glede Frankopanova stila i umijeća, među ostalim, piše: „Frankopanova satyra je živa, strogo primorska, ja umijem čuti primorce kad njegove njekoje obscene-satiričke pjesme čitam. U njih pokazuje najbolju pjesničku vrstnoću.“¹¹⁸ Kostrenčić smatra da je *Gartlic za čas kratiti* bila knjiga pripremljena za tisak, jer ju je Frankopan numerirao, i ima „288 stranica u formatu 8* sa kazalom“.¹¹⁹ O tome i drugome namjerava on pisati u predgovoru. Svi drugi pronađeni Frankopanovi spisi prilično su razbacani i ne čine cjelinu spremnu za objavu.

Nakon istraživanja i prijepisa gradiva započeli su poslovi oko pripreme za objavljivanje pjesama Frana Krste Frankopana.¹²⁰ Tako je 23. veljače 1871. Kostrenčić, među ostalim, napisao Račkome: „Ja sam prošao mnoge i mnoge tiskarne zaradi tiskanja Frankopanskih pjesamah. Svagdje zahtjevaju po arku nješto bolji papir za 1.000-2000 iztisakah med 32 for – 38 for. a ponajveć med 35 – 36 for. Najposle bijah i kod ovdašnjega najboljega tiskara Holzhausena ... . (...) Ja zahtjevah od njega, da bi tiskao po englezku. Na sivkastom papiru sa englezkim slovi poput englezkog izdanja Byrona. Jedini Holzhausen znade ovako tiskati. Magjari su izdali tako Eötwös-ove ilustrirane pjesme kod istog Holzhausena. Djelo je vele elegantno i nam bi čast učinilo. Ciena pako bi bila med 37 – 40 for. po arku za 1.000 iztisakah. On će do subote tiskati jednu pjesmu Frankopansku ‘badava’, da vidite kako bi uredio. Ja ću Vam pokus poslati. Ako se može potrošiti, to bi bilo vrjedno. Ja bih takodjer od dobra umjetnika dao ‘vignettu’ napraviti. Častno bi bilo, al jeli novacah. Za dvie do tri for. po arku se nebi smjelo gledati. A ako bi knjiga izašla i u svibnju nebi škodilo, a ja bih mislio, da kad bi se i svečanost preneslo, da nebi bilo sgornjega, bar dok bi zastupnici bili u Zagrebu. Knjiga bi imala do 10 arakah il i koji preko. Pišite mi zato, koliko

¹¹⁵ Isto.

¹¹⁶ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 20. Pismo koje je I. Kostrenčić 8. II. 1871. (Beč?) uputio F. Račkome.

¹¹⁷ Isto.

¹¹⁸ Isto.

¹¹⁹ Isto.

¹²⁰ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 22. Pismo koje je I. Kostrenčić 21. II. 1871. (Beč?) uputio F. Račkome.

se kani potrošiti.¹²¹ Kostrenčić je bio svjestan visokih troškova tiskanja u Beču, pa je predložio i mogućnost da se tiska u Zagrebu, a njemu će se poštom slati korekture. Kostrenčić se ispričava što je u posljednjem pismu „iztaknuo rad nagrade za pjesme Frankopanove, al ja sam u takvih okolnostih, kako i sami znate, da moram gledat da nješto zaslužim, jer drugačije nemogu živjeti. Ovdje je sada još skuplje, da sam u dosta velikoj brizi.“¹²² Stoga, kako bi se nešto zaradilo i uštedjelo, predlaže da, nakon što se pjesme otisnu, on sam pošalje poziv na pretplatu, jer knjižari uzimaju 30%.¹²³

Početak ožujka 1871. Kostrenčić je pisao Račkome o poslovima glede prve i druge korekture Frankopanovih pjesama. U tom kontekstu zamolio ga je da još s Jagićem i Daničićem pregleda korekture. „Što se tiče tiskanja i uvjeta itd. ja sam zadovoljan, al najbolje bi bilo da Albrecht preuzme na sebe sve, kad se nebude smoglo z drugud troška. Da mi da 200 for. i 50 iztis. to mu nebi mnogo bilo, ako bude 1000 iztis. tiskao. Jer da ću ja malo vidjet uz razprodaju, to znamo svi. Uostalom ja još jednom velju, neka se tiska, a Vi radite što i kako Vas volja, kako će biti najbolje. A preuzv. g. biskupa se nemože na sve strane vući.“¹²⁴ Na koncu, glede formata, Kostrenčić je napomenuo „da bi mogao malo manji od onog ‘Rada’, a ujedno da se nebi pjesme jedna za drugom tiskale, već svaka bi imala početi na početku lista“.¹²⁵

U kontekstu poslova oko tiskanja Frankopanovih pjesama Kostrenčić je javio Račkome da je detaljno pisao dr. Dežmanu o problemima s drvorezima Frankopana i Zrinskog. Umjetnik kojem je taj posao bio povjeren Kostrenčića je prevario, a još je i bolestan. Stoga je Kostrenčić morao taj posao dati drugome, a sada su u pitanju rokovi. „Nemogu Vam se nažaliti dosta, kako me stvar i ljuti i boli.“¹²⁶ Na kraju pisma pita Račkoga što je novoga glede tiskanja pjesmama, jer nema nikakvih vijesti, a i šalje mu „jednu književnu obavijest, za koju po svoj prilici neznate“.¹²⁷ U pripremi za objavu Frankopanovih pjesama Kostrenčiću je pomogao Rački, kojemu je slao drvoreze za tisak. „Trebaju najveće opreznosti; – a da nije bilo kratko vrijeme, ja bih bio dao u zinku napraviti drvoreze. Onda bi trajali, koliko bi se htjelo. Molju Vas neka

¹²¹ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 23. Pismo koje je I. Kostrenčić 23. II. 1871. (Beč) uputio F. Račkome.

¹²² *Isto.*

¹²³ *Isto.*

¹²⁴ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 24. Pismo koje je I. Kostrenčić 4. III. 1871. (Beč) uputio F. Račkome.

¹²⁵ *Isto.*

¹²⁶ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 25. Pismo koje je I. Kostrenčić 14. IV. 1871. (Beč) uputio F. Račkome. Također, glede drvoreza usp. i Kostrenčićovo pismo koje nije datirano, ali se vjerojatno odnosi na ove probleme. Vidi AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 31. Nedatirano pismo koje je I. Kostrenčić iz Beča uputio F. Račkome.

¹²⁷ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 25. Pismo koje je I. Kostrenčić 14. IV. 1871. (Beč) uputio F. Račkome. Nije jasno o kakvoj se obavijesti radi. Također, treba reći da je s ovim pismom vjerojatno u vezi i Kostrenčićovo pismo od 19. IV. 1871., koje je vjerojatno on uputio Dežmanu, ali to se ne može posve jednoznačno potvrditi. Usp. AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 26. Pismo koje je I. Kostrenčić (Beč) uputio 19. IV. 1871.

osobito paze na Frankopanovu sliku, da se ju uzmogne tiskati i u knjigu, jer grdi drvorez nebi ni trebao.“¹²⁸

Kostrenčić je u pismu Račkome ustvrdio da sam najbolje zna da je u „Frankopanovih pjesmama mnogo nerazumljiva“ – pravopis nije ujednačen, „pojedine forme nije moći točno razlučiti“.¹²⁹ Njegov je zahvat pri prijepisu bio minimalan (umjesto ‘tj’ je stavio ‘ć’), a o tome se konzultirao s Miklošićem. No, ostavlja da Jagić odluči o pravopisu. „Dosljednost u jeziku i pravopisu nije bila krjepost našega pjesnika.“¹³⁰ Na uvid Račkome šalje tri originala Frankopanovih pjesama i moli ga da mu ih što prije vrati natrag. Također, moli Račkoga da mu pošalje korekture i predlaže da se nakon svake pjesme stavi „mala alineja“.¹³¹ Javlja Račkome da su bakrorezi skupi, te piše da je stigao Strossmayer, a i izručuje mu pozdrave od Strossmayera, Danila i Sundečića.¹³²

U privitku, koji nije sačuvan, uz pismo od 21. travnja 1871. Kostrenčić je poslao Račkome „predgovor k pjesmama Frankopanovim, koji sam sveo na što kraće, a zato nebih želio da se u ičemu skрати“.¹³³ Napominje da nije spomenuo sve što je naumio, ali to prepušta njemu i Jagiću. Ovim putem moli Račkoga da doda brojeve stranica i nada se „da će knjiga svim po želji izpasti“.¹³⁴ Također, moli Račkoga da mu pošalje 150 primjeraka knjige, jer su ga mnogi pitali i tražili, a ujedno se ispričava što kasni s predgovorom. U tom kontekstu Kostrenčić je zamolio Račkoga da na adrese u Zagrebu (Daničić, Kurelac, Mesić, Kukuljević, Mrazović, Šulek, Dežman, Brusina, uredništvo *Vienca* i *Branika*) pošalje od njegove strane po jedan primjerak knjige, a Jagiću zahvaljuje na velikome trudu oko knjige.¹³⁵

Kostrenčiću je, naravno, bilo stalo „da bude sve liepo“.¹³⁶ Oko pripreme *Vrtića* zasigurno je bilo puno posla, pa je Kostrenčić zato u pismu od 16. travnja 1872. izrazio žaljenje što je Rački imao mnogo briga, a neprihvatljivo mu je bilo i to da je Rački morao za tiskanje dati vlastiti novac. Povrh toga, još je i Strossmayer pomogao.¹³⁷ U Zagrebu je Kostrenčić u proljeće 1871. godine na dvjestotu godišnjicu smaknuća

¹²⁸ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 45. Nedatirano pismo koje je I. Kostrenčić iz Beča uputio F. Račkome.

¹²⁹ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 32. Pismo koje je I. Kostrenčić [s. l., s. a.] uputio F. Račkome.

¹³⁰ *Isto*.

¹³¹ *Isto*.

¹³² *Isto*.

¹³³ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 27. Pismo koje je I. Kostrenčić 21. IV. 1871. (Beč) uputio F. Račkome.

¹³⁴ *Isto*.

¹³⁵ *Isto*.

¹³⁶ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 45. Nedatirano pismo koje je I. Kostrenčić iz Beča uputio F. Račkome.

¹³⁷ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 35. Pismo koje je I. Kostrenčić 16. IV. 1872. (Beč) uputio F. Račkome.

Zrinskoga i Frankopana objavio u izboru zbirku pjesama Frana Krste Frankopana pod naslovom *Vrtić*.¹³⁸

Sredinom veljače 1871. Kostrenčić je javio Račkome da mu šalje „prijepise i ekscerpte aktah Zrinj-Frankopanskih“, a prepisao je, kako je već i u prijašnjim pismima napomenuo, sve što je Rački tražio, i ono što je on sam kasnije našao.¹³⁹ No, Kostrenčić smatra da bi gradiva o toj problematici trebalo biti i u arhivima u Mainzu, kao i u drugim njemačkim arhivima. Što se njega tiče, posao je sada završen, pa želi Račkome „dobar uspjeh sa izdavanjem aktah i sa pisanjem ove krvne crte hrvatske povjesti“.¹⁴⁰ Tom problematikom trebalo bi se pozabaviti od 1664. godine, jer u arhivu ima mnogo nikad prije korištenog gradiva. To što je Kostrenčić poslao Račkome po njegovu su sudu samo „brvna k gradji, a sad bi se moralo niti tražiti, razvitak ove čitave stvari od god. 1664.“¹⁴¹ Nada se da će Rački biti zadovoljan poslom koji je on za njega obavio, ali ne želi da ga se spominje kod izdavanja.¹⁴² Drago mu je da je Rački bio zadovoljan poslanim prijepisima gradiva o uroti, jer je i sam Kostrenčić u tome dao „dosta truda“ (prepisivao, kolacionirao, organizirao i plaćao prepisivače), a ukupni je trošak iznosio 64 forinte.¹⁴³

U pismu od 3. prosinca 1872. Kostrenčić je zamolio Račkoga da mu pošalje akta Petra Zrinskog koje sprema za tisak, jer mu treba za njegov rad koji se tiče Zrinskoga, a upravo je pročitao u spisima štajerskoga historijskog društva da bi bilo dobro izdati spise Erazma Tattenbacha. Kostrenčić bi želio u arhivu u Beču iz tih spisa, koji su potpuni, ekscerptirati dio koji se tiče Petra Zrinskog.¹⁴⁴

Početak svibnja 1873. Kostrenčić je zahvalio Račkome na poslanim svescima djela *Izprave o uroti bana P. Zrinskoga i kneza Fr. Frankopana*, koje je Jugoslavenska akademija znanosti i umjetnosti objavila u Zagrebu, kao i na riječima koje mu je Rački uputio u predgovoru knjige.¹⁴⁵ I u sljedećem pismu on još jednom zahvaljuje

¹³⁸ *Vrtić. Pjesme Franje Krste markeza Frankopana, kneza Tržačkoga*. Izdao Ivan Kostrenčić. Tiskom Dragutina Albrechta. U Zagrebu 1871. Kostrenčić je u predgovoru toga izdanja uputio Račkome i Jagiću zahvalu za pomoć u svezi knjige. O zbirci pjesama *Vrtić* pisao je V. Jagić. *Usp. Usp. V.*[Vatroslav] JAGIĆ, „Frankopanov ‘Vrtić’“, *Vienac* (Zagreb), III, 20. V. 1871., br. 20, str. 318-320.

¹³⁹ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 21. Pismo koje je I. Kostrenčić 15. II. 1871. (Beč) uputio F. Račkome.

¹⁴⁰ *Isto*.

¹⁴¹ *Isto*.

¹⁴² *Isto*.

¹⁴³ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 23. Pismo koje je I. Kostrenčić 23. II. 1871. (Beč) uputio F. Račkome.

¹⁴⁴ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 36. Pismo koje je I. Kostrenčić 3. XII. 1872. (Beč) uputio F. Račkome.

¹⁴⁵ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 38. Pismo koje je I. Kostrenčić 3. V. (1873?). (Beč) uputio F. Račkome. O djelu usp. Franjo RAČKI, *Izprave o uroti bana P. Zrinskoga i kneza Fr. Frankopana*, Zagreb, 1873. U predgovoru je Rački uputio prijatelju Kostrenčiću zahvalu za pomoć u istraživanju gradiva u Dvorskom i Državnom arhivu u Beču. Treba samo kratko napomenuti, jer to izlazi iz okvira ovoga rada, da je u hrvatskoj historiografiji tijekom 19. i 20. stoljeća u raznim prigodama bilo objavljeno mnogo radova u raznim vrstama publikacija na temu urote Zrinskog i Frankopana, a ovdje za ilustraciju navodimo u kronološkom slijedu tek nekoliko monografskih naslova – npr. usp. Radoslav LOPAŠIĆ,

Račkome na poslanim primjercima knjige o Zrinskom i Frankopanu i piše mu da namjerava čim dospije napisati prikaz u *Obzoru*. Osim toga, javlja Račkome da je provjerio sve gradivo vezano uz Franju Nádasdy i Erazma Tattenbacha, sve spise u komorskom (financijskom) arhivu glede urote, a još planira potražiti i Montecucolove spise. Mnogi se spisi, kako je utvrdio, izravno ne tiču urote, ali „stvar znatno razjašnjaju i bez njih je pojmiti teško čitav prevrat“.¹⁴⁶ Prikupio je pri tome i nešto gradiva o Katarini Zrinski i njezinoj djeci, osobito o sinu Ivanu Antunu, ali za sada ne namjerava to objaviti. Također, imao je i zabilješke o imetku Zrinskoga i Frankopana, a o motivima svojega rada napisao je: „Kod čitavog ovog nemalog truda vodi me jedino ljubav i žalost za i rad onih naših jedinih velikanah.“¹⁴⁷

ZAKLJUČAK

U Arhivu Hrvatske akademije znanosti i umjetnosti u Zagrebu, u ostavštini Franje Račkoga, čuvaju se 52 pisma koja je istaknuti hrvatski sveučilišni knjižničar i kulturni djelatnik Ivan Kostrenčić u razdoblju 1866. – 1892. godine u raznim prigodama uputio Franji Račkome. Ta korespondencija u prvome je redu izvor za uvid u njihovo znanstveno, kulturno i političko djelovanje u drugoj polovini šezdesetih i prvoj polovini sedamdesetih godina 19. stoljeća. Opsežan i važan dio u korespondenciji Kostrenčića i Račkoga zauzima pitanje sudbine arhivskoga gradiva glede urote Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana. Na temelju istraživanja toga gradiva, i uspješne suradnje Kostrenčića i Račkoga, Kostrenčić je u Zagrebu 1871. objavio izbor iz zbirke pjesama Frana Krste Frankopana pod naslovom *Vrtić*, a Rački je prikupio i objavio u Zagrebu 1873. u Akademijinu izdanju *Izprave o uroti bana P. Zrinskoga i kneza Fr. Frankopana*. U kontekstu političke problematike u korespondenciji između Kostrenčića i Račkoga povremeno nailazimo na njihove osvrte na tadašnja politička zbivanja u Habsburškoj Monarhiji (npr. pitanje Austro-ugarske i Hrvatsko-ugarske nagodbe; položaj slavenskih naroda u Monarhiji; djelovanje hrvatskih političara u Beču; pitanje pripadnosti Žumberka). Premda se Kostrenčić nije aktivno bavio politikom, zahvaljujući komunikaciji s prijateljima i pojedinim hrvatskim političarima, u nekoj je mjeri bio uključen u politička zbivanja koncem šezdesetih i početkom sedamdesetih godina 19. stoljeća. Korespondencija Kostrenčić – Rački pruža nam uvid

---

Novi prilozi za poviest urote bana Petra Zrinskoga i kneza Franje Krste Frankopana, Zagreb, 1891.; F. Š., *Petar grof Zrinjski i knez Fr. Krsto Frankapan na stratištu: crtica iz hrvatske povjesti*, U Zagrebu, 1892.; *Spomenica Zrinsko-Frankopanska: prigodom svečanog prenosa njihovih kostiju u domovinu*, Zagreb, 1919.; Emilije LASZOWSKI, *Razgrabljene stvari grofa Petra Zrinskoga i Franje Krsta Frankopana i njihovih pristaša: g. 1670.-1671.*, Zagreb, 1948.; Miljenko PANDŽIĆ - Milan KRUHEK, *Hrvatski knezovi Zrinski i Frankopani: katalog izložbe u povodu 300-godišnjice pogibije Petra Zrinskog i Frana Krste Frankopana 30. travnja 1671.*, Zagreb, 1971.

¹⁴⁶ AHAZU, Kostrenčić – Rački, br. 39. Pismo koje je I. Kostrenčić 5. V. 1873. (Beč) uputio F. Račkome.

¹⁴⁷ Isto.

u kojoj je mjeri Franjo Rački pomogao Kostrenčiću na osobnom i profesionalnom planu u vrijeme njegova života u Beču. Primjerice, davao mu je savjete i preporuke u svezi sa stipendijom i zaposlenjem u Dvorskoj knjižnici u Beču u razdoblju 1866. – 1875., slao mu je iz Zagreba u Beč razne knjige, preporučio je Kostrenčića na mjesto ravnatelja Kraljevske sveučilišne knjižnice u Zagrebu 1875. godine. S druge pak strane, Ivan Kostrenčić nastojao je pomoći Račkome u raznim prigodama – slao mu je knjige i rukopise iz Beča, prenosio poruke sunarodnjaka (Petra Preradovića, Metela Ožegovića, Ivana Danila, Tadije Smičiklasa, Baltazara Bogišića i drugih), provjeravao cijene okvira za slike te posredovao oko raznih drugih stvari. U tom kontekstu treba istaknuti da je Kostrenčić u vrijeme života i rada u Beču (1868. – 1875.) održavao intenzivne kontakte s članovima tamošnje 'hrvatske kolonije'. Također, istraživao je Kostrenčić za potrebe Račkoga u bečkim arhivima problematiku bogumila, pitanje Seljačke bune, osmansko osvajanje Klisa 1596. godine i razne druge teme.

Ivica Zvonar

Letters to Franjo Rački by Ivan Kostrenčić Kept at the Archives of the Croatian Academy of Sciences and Arts

Summary

The author briefly analyses 52 letters, which Ivan Kostrenčić sent to Franjo Rački between 1866 and 1892 in various occasions. The letters are in the safekeeping of the Archives of the Croatian Academy of Sciences and Arts in Zagreb as a part of Franjo Rački's legacy. They primarily represent a source for an insight into the scientific, cultural and political activity of these two distinguished Croatian intellectuals in the second half of the 1860s and the first half of the 1870s. In this context, it is noteworthy that during his stay and active work in Vienna (1868–1875), Kostrenčić kept intensive contacts with the members of 'Croatian colonies' who lived there (Metel Ožegović, Petar Preradović, Baltazar Bogišić, Tadija Smičiklas, Ivan Danilo, and others).

A comprehensive and major part of the correspondence between Kostrenčić and Rački makes the issue of the fate of the archival material related to the conspiracy led by Petar Zrinski and Fran Krsto Frankopan. Based on the research of this material and fruitful cooperation between Kostrenčić and Rački, Kostrenčić published 1871 in Zagreb a selection from the collection of poems by Fran Krsto Frankopan entitled Vrtić, whilst Rački collected and published 1873 in Zagreb – in the Croatian Academy's edition – the Izprave o uroti bana P. Zrinskoga i kneza Fr. Frankopana. In the context of political problems, in the correspondence between Kostrenčić and Rački we may occasionally come across their comments on the then pressing political events in the Habsburg Monarchy (e.g. the issue of the Austro-Hungarian and the Croatian-Hungarian Settlements; the position of Slavic nations in the Monarchy; the activity of Croatian politicians in Vienna; the issue of Žumberak, etc.).

Keywords: *Ivan Kostrenčić; Franjo Rački; correspondence; 19th ct.; cultural history; political history.*

